

## **ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ В УКРАЇНІ**

Освітній потенціал відіграє ключову роль у розвитку суспільства. Він багато в чому визначає інтелектуально-професійні характеристики суспільства, рівень культури, реалізацію можливостей особистості. Серед усього спектру освітніх послуг особливої уваги заслуговує підготовка кадрів, яка включає:

- 1) професійно-технічну освіту;
- 2) вищу освіту:
  - вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації;
  - вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації;
- 3) післядипломну освіту.

Ринкові умови господарювання в країні ставлять дедалі вищі вимоги перед сферою освіти, потребують постійного підвищення якісного рівня професійної підготовки кожного працівника. Освіта має значний вплив на відтворення робочої сили, її здатності вчасно пристосовуватися до нових вимог, які ставить ринок. Адже зростання освітнього рівня робітників є суттєвою передумовою їхньої кращої адаптації до праці в умовах прискореного розвитку науки, техніки і сучасних технологій. Розвиток творчого потенціалу працівника, який залежить від системи професійної освіти, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів є суттєвими чинниками зростання продуктивності праці, та, водночас, економічного зростання держави.

Джерелами фінансового забезпечення підготовки кадрів в Україні є: кошти державного та місцевих бюджетів; кошти юридичних і фізичних осіб, громадських організацій та фондів, у тому числі благодійні внески і пожертвування; кошти від надання навчальними закладами додаткових освітніх та інших послуг; гранти; кредити на розвиток навчальних закладів усіх рівнів та здобуття освіти; кошти від здійснення навчальними закладами економічної діяльності, регламентованої державою.

Головним джерелом фінансування витрат на освіту є державний і місцеві бюджети. Відповідно до Бюджетного кодексу України за рахунок коштів Державного бюджету України фінансуються такі видатки на підготовку кадрів:

- професійно-технічну освіту (навчальні та інші заклади освіти, засновані на державній формі власності);

- вищі навчальні заклади, засновані на державній формі власності;
- післядипломну освіту (окрім інститутів післядипломної освіти вчителів та центри і заходи з підвищення кваліфікації державних службовців місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, постійно діючих курсів (центрів) підвищення кваліфікації працівників соціально-культурної сфери та агропромислового комплексу, що знаходяться у комунальній власності) [1, с. 523].

В Україні існує проблема фінансування освіти загалом. Постійно не вистачає коштів не тільки на розвиток системи освітньої галузі, її інфраструктури, але й на забезпечення функціонування її закладів. Недостатніми є обсяги фінансування навчальних установ, наукових організацій, недосконаліми є принципи розподілу і використання виділених коштів, сформованість механізму інвестувань на підготовку кадрів тощо. У державних документах урядового рівня, неодноразово наголошувалося на необхідності розробки нових механізмів фінансування освіти, запровадження багатоваріантних схем інвестувань в освітню галузь, проте проблема залишається невирішеною.

Зауважимо, що витратний підхід до фінансування установ і організацій підготовки кадрів, який діяв в Україні раніше і багато в чому зберігся і дотепер. Він призвів до того, що навіть ті мінімальні кошти, які виділялися на дані галузі з державного бюджету, далеко не завжди використовувалися раціонально. Цим пояснюється незадовільний фінансовий стан системи освіти і науки в цілому, а також низький рівень заробітної плати працівників, зайнятих у ній. Це особливо відчувається в умовах інфляції, бюджетного дефіциту, постійного спаду виробництва.

Мінімальні потреби вітчизняної освіти, зокрема підготовки кадрів задовольняються сьогодні з державного бюджету тільки на третину. Саме тому, одним із суттєвих факторів підвищення умов та якості функціонування вищої освіти є активний пошук недержавних джерел фінансових і матеріальних ресурсів.

Зауважимо, що постійно зростаюче фінансування підготовки кадрів в Україні не забезпечує усі потреби навчальних закладів, адже проблеми криються як у бюджетному плануванні видатків на освіту (шляхом використання норм і нормативів, які не є економічно обґрунтованими), так і у ефективному використанні виділених бюджетних коштів, формування бюджетного замовлення на підготовку кадрів.

Соціально-економічні зміни, які відбулися останнім часом в Україні, зробили неможливим використання в господарській практиці тих прийомів і методів, які визначали і регулювали економічні відносини в освіті протягом багатьох років. Повноцінної зміни старої господарської системи поки що немає. Процес формування нового освітнього галузевого механізму, основні положення якого відбилися в Законі України «Про

вищу освіту» [2], на жаль, ніяк не можна назвати інтенсивним. З моменту прийняття цього Закону все ще залишаються недостатньо опрацьованими питання господарської самостійності ВНЗ, а головне – відсутні реальні механізми забезпечення пріоритетного фінансування вищої освіти з бюджетних фондів і захисту прав навчальних закладів у процесі їх взаємодії з органами державного управління.

Прогнозуючи новий варіант надання ВНЗ коштів із державного бюджету, зазначимо, що головною його перевагою має стати диференційований підхід до потреб кожного вищого закладу освіти. Запропонований спосіб фінансування може здійснюватися відповідно до категорій, присвоєних ВНЗ за результатами атестації.

Іншим важливим кроком у зміні механізму державного фінансування вищої державної освіти має стати перехід від центральної структури розподілу бюджетних коштів до децентралізованої. Передання відповідальності за значну частку видатків на освіту місцевим органам управління дасть змогу точніше враховувати потреби конкретних регіональних ринків праці в спеціалістах, а отже найраціональніше розв'язувати проблему конверсії і перепрофілювання великої кількості галузевих вищих навчальних закладів, які розташовані у великих регіональних центрах.

### **Література:**

1. Бюджетна система: підруч. /за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
2. Про вищу освіту. Закон України № 1556-18. від 2014 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

**Слободян Віталій Іванович**

ст. гр. Фзм-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.

## **СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУ У ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ**

Найважливіше завдання, яке стоїть перед людством у ХХІ столітті, полягає у досягненні такого рівня розвитку, вихідною і кінцевою метою якого стала б людина з усіма її різноманітними потребами і проявами. Це означає зростання ролі соціальних факторів у вирішенні глобальних проблем людства. До загальних закономірностей розвитку сучасного суспільства слід віднести об'єктивний процес посилення соціальної